

Vodič o procjeni zahtjeva za izdavanje odobrenja za rad finansijskotehnološkim kreditnim institucijama

BANKENTOEZICHT ožujak 2018.

BANKTILLSYN BANKU UZRAUDZĪBA

BANKŲ PRIEŽIŪRA NADZÓR BANKOWY

VIGILANZA BANCARIA

BANKFELÜGYELET

BANKING SUPERVISION

SUPERVISION BANCAIRE BANČNI NADZOR

MAOIRSEACHT AR BHAINCÉIREACHT NADZOR BANAKA

BANKING SUPERVISION

PANGANDUSJÄRELEVALVE

SUPERVISÃO BANCÁRIA

BANKOVNÍ DOHLED

БАНКОВ НАДЗОР

BANKTILSYN

BANKENAUFSCHEIT

ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ

PANKKIVALVONTA

SUPRAVEGHÈRE BANCARÀ

BANKOVÝ DOHĽAD

SUPERVIJONI BANKARJA

SUPERVISIÓN BANCARIA

BANKING SUPERVISION

SUPERVISÃO BANCÁRIA

BANKENAUFSCHEIT

Sadržaj

Predgovor	2
1. Uvod	3
1.1. Kontekst	3
1.2. Što je finančeskotehnološka banka?	3
1.3. Procjena zahtjeva za izdavanje odobrenja za rad finančeskotehnološkim bankama	4
2. Prikladnost članova upravljačkog tijela	6
Okvir 1. Procjena prikladnosti članova upravljačkog tijela	6
3. Prikladnost dioničara	7
Okvir 2. Procjena prikladnosti dioničara	7
4. Organizacijska struktura	9
4.1. Odobravanje kreditnog rizika i upravljanje	9
Okvir 3. Procjena upravljanja i ocjenjivanja kreditne sposobnosti	9
4.2. Rizici povezani s informacijskom tehnologijom:	11
Okvir 4. Procjena rizika povezanih s informacijskom tehnologijom	12
4.3. Eksternalizacija, uključujući usluge računalstva u oblaku	12
Okvir 5. Procjena eksternalizacije	12
4.4. Upravljanje podatcima	13
Okvir 6. Procjena upravljanja podatcima	14
5. Program rada	15
Okvir 7. Procjena programa rada	15
6. Kapital, likvidnost i solventnost	17
6.1. Inicijalni kapital	17
6.2. Likvidnost	17
Pokrate	19

Predgovor

Zahvaljujući tehnološkim inovacijama u bankarskom sektoru sve veći broj subjekata s finansijskotehnološkim poslovnim modelima ulazi na finansijsko tržište. U skladu s time, sve je veći i broj zahtjeva za izdavanje odobrenja za rad koje takve kreditne institucije podnose Europskoj središnjoj banci (ESB). Ti zahtjevi tzv. finansijskotehnoloških banaka, o kojima je riječ u ovom vodiču, odnose se na zahtjeve kreditnih institucija kako su definirane u članku 4. stavku 1. točki 1. uredbe o kapitalnim zahtjevima (CRR).¹

„Finansijska tehnologija“ krovni je naziv kojim su obuhvaćeni raznovrsni poslovni modeli. U ovom se vodiču, u skladu sa zadaćama ESB-a, govori o poslovnim modelima banaka u kojima se stvaranje i pružanje bankovnih proizvoda i usluga temelji na tehnološki omogućenim inovacijama.

Politike ESB-a koje se primjenjuju na izdavanje odobrenja za rad bankama u sklopu jedinstvenog nadzornog mehanizma (SSM), opisane u Vodiču o procjeni zahtjeva za izdavanje odobrenja za rad, primjenjuju se i na finansijskotehnološke banke. ESB je dužan pobrinuti se za to da finansijskotehnološke banke imaju odgovarajuće odobrenje za rad i da raspolažu okvirima za kontrolu rizika koji im omogućuju da predvide, razumiju i odgovore na rizike na svojim područjima poslovanja. Isto tako, finansijskotehnološke banke moraju zadovoljavati iste standarde kao i druge banke te se na njih mora primjenjivati usporediv regulatorni sustav.

Svrha je vodiča povećati transparentnost za finansijskotehnološke banke koje će eventualno podnijeti zahtjev za izdavanje odobrenja za rad te im objasniti postupak i kriterije koje ESB primjenjuje u procjeni takvih zahtjeva. Većom transparentnošću želi se olakšati i postupak podnošenja zahtjeva. Vodič je tehnološki neutralan i njegov cilj nije odvratiti finansijskotehnološke banke od ulaska na tržište niti ih u tome poduprijeti. Pritom nije riječ o pravno obvezujućem dokumentu, već o praktičnom alatu koji služi kao pomoć podnositeljima zahtjeva i svim subjektima uključenima u postupak izdavanja odobrenja za rad, čime se omogućuje nesmetano i učinkovito provođenje postupka i procjene.

Vodič sadržava informacije o nadzornoj procjeni zahtjeva za izdavanje odobrenja za rad koje su osobito važne za poseban karakter banaka s finansijskotehnološkim poslovnim modelima, a treba ga čitati usporedno s općim vodičima ESB-a o procjeni zahtjeva za izdavanje odobrenja za rad te procjenama sposobnosti i primjerenošt.²

¹ Uredba (EU) br. 575/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o bonitetnim zahtjevima za kreditne institucije i investicijska društva i o izmjeni Uredbe (EU) br. 648/2012 (SL L 176, 27.6.2013., str. 1.)

² Vidi Vodič o procjeni zahtjeva za izdavanje odobrenja za rad i [Vodič o procjenama sposobnosti i primjerenošt](#) na mrežnim stranicama ESB-a o nadzoru banaka.

1. Uvod

1.1. Kontekst

U SSM-u sudjeluju ESB i nacionalna nadležna tijela država sudionica. ESB nadgleda europski nadzor banaka tako što:

- uspostavlja zajednički pristup svakodnevnom nadzoru banaka
- vodi računa o dosljednoj primjeni propisa i nadzornih politika.

ESB je ovlašten izdavati odobrenja za rad svim bankama koje žele poslovati u europodručju, što se odnosi i na financijskotehnološke banke.

U sklopu SSM-a ESB i nacionalna nadležna tijela zajednički procjenjuju zahtjeve banaka za izdavanje i proširenje odobrenja za rad. Ulazna točka za sve zahtjeve je nacionalno nadležno tijelo države u kojoj banka namjerava imati sjedište. ESB i nacionalna nadležna tijela blisko surađuju tijekom cijelog postupka procjene, a ESB donosi konačnu odluku.³

Slika 1.

Postupak izdavanja odobrenja za rad

1.2. Što je financijskotehnološka banka?

Da bismo mogli definirati financijskotehnološke banke, najprije valja objasniti sam pojam financijske tehnologije. Odbor za financijsku stabilnost (FSB) definira financijsku tehnologiju kao „tehnološki omogućene inovacije na području financijskih usluga koje mogu dovesti do stvaranja novih poslovnih modela, aplikacija, procesa ili proizvoda koji imaju značajan učinak na pružanje financijskih usluga“.⁴

ESB smatra da je ovaj vodič namijenjen subjektima koji su obuhvaćeni definicijom „kreditne institucije“ iz CRR-a.⁵

³ Za više pojedinosti vidi odjeljak 6. Vodiča o procjeni zahtjeva za izdavanje odobrenja za rad na mrežnim stranicama ESB-a o nadzoru banaka.

⁴ Vidi dokument FSB-a *Financial Stability Implications from FinTech*, str. 7., lipanj 2017. (<https://www.fsb.org/wp-content/uploads/R270617.pdf>).

⁵ U članku 4. stavku 1. točki 1. CRR-a kreditna institucija definirana je kao „društvo čija je djelatnost primanje depozita ili ostalih povratnih sredstava od javnosti te odobravanje kredita za vlastiti račun“.

ESB smatra da su finančijskotehnološke banke one u čijem se „poslovnom modelu stvaranje i pružanje bankovnih proizvoda i usluga temelji na tehnološki omogućenim inovacijama”.

Za potrebe ovog vodiča ESB smatra da su finančijskotehnološke banke one u čijem se „poslovnom modelu stvaranje i pružanje bankovnih proizvoda i usluga temelji na tehnološki omogućenim inovacijama”. S obzirom na raznolikost institucija i tehnologija u državama koje sudjeluju u SSM-u, takvom širokom definicijom uzimaju se u obzir različite aktivnosti kreditnih institucija u različitim jurisdikcijama te se njome obuhvaćaju:

- nova finančijskotehnološka društva kćeri postojećih banaka kojima je izdano odobrenje za rad⁶
- novi tržišni sudionici koji se služe tehnološkim inovacijama kako bi konkurirali iskusnijim bankama duž cijelog lanca vrijednosti te postojeći pružatelji finančkih usluga (npr. institucije za platni promet, investicijska društva, institucije za električni novac itd.) koji šire poslovanje na bankovne djelatnosti i stoga se mogu smatrati novim tržišnim sudionicima kojima je potrebno odobrenje za rad.

1.3. Procjena zahtjeva za izdavanje odobrenja za rad finančijskotehnološkim bankama

Ovim vodičem nastoji se objasniti ESB-ov pristup procjeni zahtjeva novih finančijskotehnoloških banaka za izdavanje odobrenja za rad te zahtjeva za osnivanje specijaliziranih društava kćeri postojećih kreditnih institucija (značajne i manje značajne institucije)⁷ s finančijskotehnološkim poslovnim modelom.

Finančijskotehnološke banke moraju zadovoljavati iste standarde kao i sve druge vrste kreditnih institucija.

Vodič je odobrio Nadzorni odbor ESB-a u siječnju 2018.

Vodič se temelji na politikama koje je donio Nadzorni odbor, pri čemu se ne dovode u pitanje nacionalni pravni okviri ni pravni okviri EU-a. On sadržava informacije o nadzoru koje su posebno važne za finančijskotehnološke banke koje podnose zahtjev za izdavanje odobrenja za rad. Međutim, ti aspekti nadzora ne odnose se isključivo na finančijskotehnološke banke i mogu biti jednakovražni za procjenu banaka s tradicionalnjim poslovnim modelima.

Politike, praksa i postupci opisani u ovom vodiču možda će se morati posuvremenjivati i usklađivati s obzirom na nova kretanja i iskustvo stečeno u praksi. Redovito će se preispitivati u skladu s kontinuiranim razvojem nadzorne praske za izdavanje odobrenja za rad i u skladu s međunarodnim i europskim regulatornim

⁶ Na primjer, institucija koja ima odobrenje za rad mogla bi odlučiti osnovati novu pravnu osobu kako bi primijenila finančijskotehnološka rješenja koja je prije interno razvijala.

⁷ Za više informacija o razvrstavanju institucija na značajne ili manje značajne vidi članak 6. stavak 4. Uredbe Vijeća (EU) br. 1024/2013 od 15. listopada 2013. o dodjeli određenih zadataća Europskoj središnjoj banci u vezi s politikama bonitetnog nadzora kreditnih institucija (SL L 287, 29.10.2013., str. 63.).

kretanjima te novim tumačenjima direktive o kapitalnim zahtjevima IV (CDR IV)⁸ koja donosi, primjerice, Sud Europske unije.

Vodič nije pravno obvezujući dokument, već je zamišljen kao praktični alat i, kao što je spomenuto u Predgovoru, treba ga čitati zajedno s općim vodičima ESB-a o procjeni zahtjeva za izdavanje odobrenja za rad te procjenama sposobnosti i primjerenosti. Nacionalna nadležna tijela složila su se s tim da, u mjeri u kojoj je to moguće, tumače nacionalno pravo i razvijaju postupke u skladu s tim politikama.

Opći kriteriji navedeni u CRD-u IV i procijenjeni u postupku izdavanja odobrenja za rad odnose se, među ostalim, na sljedeća četiri područja:

1. upravljanje (prikladnost članova upravljačkog tijela i prikladnost dioničara)
2. unutarnju organizaciju (okvir upravljanja rizicima, okviri za usklađenost i reviziju)
3. program rada⁹
4. kapital, likvidnost i solventnost.

⁸ Direktiva 2013/36/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o pristupanju djelatnosti kreditnih institucija i bonitetnom nadzoru nad kreditnim institucijama i investicijskim društvima, izmjeni Direktive 2002/87/EZ te stavljanju izvan snage direktiva 2006/48/EZ i 2006/49/EZ (SL L 176, 27.6.2013., str. 338.)

⁹ Kriteriji koji se upotrebljavaju za procjenu programa rada banaka i njihova kapitala bit će uključeni u naknadno javno savjetovanje o Vodiču o procjeni zahtjeva za izdavanje odobrenja za rad. U ovom vodiču predstavljena su pitanja koja su važna za finansijskotehnološke banke na temelju četiriju kriterija procjene, koji su u skladu s kriterijima određenim u općem pravnom okviru te budućim izmjenama Vodiča o procjeni zahtjeva za izdavanje odobrenja za rad.

2. Prikladnost članova upravljačkog tijela

Kada je riječ o prikladnosti upravljačkog tijela, finansijskotehnološke banke trebaju ispunjavati iste opće kriterije kao i sve druge banke. Prema tome, u skladu s CRD-om IV i njegovom provedbom u sklopu nacionalnog prava država članica sudionica, članovi upravljačkog tijela moraju imati dovoljno znanja, vještina i iskustva za obavljanje svojih dužnosti, uključujući odgovarajuće znanje i vještine te praktično i teorijsko iskustvo na području bankarstva i/ili finansijskih usluga.¹⁰

Osim toga, budući da su poslovni modeli finansijskotehnoloških banaka zasnovani na tehnologiji, za obavljanje zadaća članovima upravljačkog tijela jednako su potrebni tehničko znanje, vještine i iskustvo kao i odgovarajuće znanje, vještine i iskustvo na području bankarstva.

Okvir 1.

Procjena prikladnosti članova upravljačkog tijela

ESB i nacionalna nadležna tijela procijenit će stručno iskustvo, kvalifikacije i vještine osoba koje upravljaju poslovanjem finansijskotehnoloških banaka.

Stručnost članova upravljačkog tijela na području informacijske tehnologije (IT)

U skladu s CRD-om IV članovi upravljačkog tijela u svakom trenutku moraju imati dovoljno znanja, vještina i iskustva za obavljanje svojih dužnosti. S obzirom na poseban karakter finansijskotehnoloških banaka i važnost tehnologije za njihovo poslovanje, ESB-ovo je tumačenje tog zahtjeva da članovi upravljačkog tijela, u upravljačkoj funkciji (izvršni direktori) i nadzornoj funkciji (neizvršni direktori), trebaju imati odgovarajuće tehničko znanje i praktično iskustvo koje će im omogućiti da razumiju rizike koji proizlaze iz poslovnog modela i da obavljaju svoje zadaće. Jedan od pokazatelja da je zahtjev zadovoljen bio bi imenovanje glavnog direktora za informacijsku tehnologiju članom izvršnog odbora finansijskotehnološke banke.

Sposobnost i primjerenošć članova upravljačkog tijela¹¹

Osim spomenutog, procjenjivat će se znanje i iskustvo članova upravljačkog tijela na području bankarstva i/ili finansijskih usluga. Jedan od čimbenika za utvrđivanje dovoljne razine znanja i iskustva pritom će biti složenost poslovnog modela.

¹⁰ Vidi odjeljak 5.3. Vodiča o procjeni zahtjeva za izdavanje odobrenja za rad.

¹¹ Vidi [Vodič o procjenama sposobnosti i primjerenošći](#) na mrežnim stranicama ESB-a o nadzoru banaka.

3. Prikladnost dioničara

U sklopu postupka izdavanja odobrenja za rad dioničari s kvalificiranim udjelom procjenjuju se na temelju istih kriterija kao i stjecatelji kvalificiranog udjela u postojećoj kreditnoj instituciji.¹² Dioničarska struktura finansijskotehnološke banke može se sastojati od osnivača i različitih ulagača rizičnog kapitala. U nekim slučajevima njezin glavni dioničar može biti „poduzetnički inkubator“¹³. S obzirom na to da je za rast subjekta potrebno financiranje, ulagači u fazi izdavanja odobrenja za rad često osiguravaju „sjemenski kapital“ (engl. *seed capital*)¹⁴, a dolaskom novih ulagača u kasnijoj fazi može doći do razvodnjavanja njihovih udjela. Takvi budući ulagači obično nisu poznati u trenutku izdavanja odobrenja za rad. Međutim, u nekim slučajevima tijekom postupka izdavanja odobrenja za rad može postati jasno da postojeći dioničari neće dugoročno zadržati svoje udjele u instituciji.

Nadalje, finansijskotehnološke banke na početku poslovanja često nemaju mnogo mogućnosti za pristup javnim tržištima kapitala (provedbom inicijalnih javnih ponuda). Upravljačko tijelo stoga će se usredotočiti na pronalazak izvora financiranja.

U skladu s CRD-om IV svi dioničari s kvalificiranim udjelom trebaju imati rukovoditeljske i tehničke kompetencije na području finansijskih aktivnosti, što uključuje i finansijske usluge. Ako ne postoje kvalificirani udjeli, predmet procjene bit će 20 najvećih dioničara ili članova.

Osim toga, dioničari trebaju biti dovoljno finansijski pouzdani kako bi finansijskotehnološka banka u početnom razdoblju (obično tri godine) mogla dobro i razborito poslovati.

Okvir 2.

Procjena prikladnosti dioničara

Ugled dioničara s kvalificiranim udjelom

Uzimajući u obzir načelo proporcionalnosti, ESB i nacionalna nadležna tijela procijenit će ugled dioničara¹⁵ (s obzirom na integritet i stručnost) te pritom razmotriti u kojoj mjeri svaki dioničar

¹² Vidi odjeljak 5.4. Vodiča o procjeni zahtjeva za izdavanje odobrenja za rad.

¹³ Izraz „poduzetnička inkubacija“ odnosi se na kombinaciju infrastrukture, kadrova i procesa za razvoj poslovanja kojima se nastoje podržati nova i mala poduzeća tako što se potiče njihov opstanak i rast u ranim fazama razvoja kada je vjerojatno da će biti osjetljivija i suočavati se s poteškoćama.

¹⁴ „Sjemenski kapital“ je inicijalni kapital koji se upotrebljava prilikom osnivanja subjekta kako bi se pokrili početni troškovi poslovanja i privukli ulagači rizičnog kapitala. Obično se pribavlja iz osobne imovine osnivača.

¹⁵ To se odnosi na dioničare koji imaju više od 10 % kapitala i glasačkih prava ili, ako postoji više manjih dioničara bez kvalificiranih udjela, na 20 najvećih dioničara. Vidi članak 14. stavak 1. direktive o kapitalnim zahtjevima, odnosno Direktive 2013/36/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o pristupanju djelatnosti kreditnih institucija i bonitetnom nadzoru nad kreditnim institucijama i investicijskim društvima, izmjeni Direktive 2002/87/EZ te stavljanju izvan snage direktiva 2006/48/EZ i 2006/49/EZ (SL L 176, 27.6.2013., str. 338.).

namjerava utjecati na finansijskotehnološku banku. U procjeni će se utvrditi postojanje dobrih struktura korporativnog upravljanja (npr. neovisni neizvršni članovi uprave), a uzet će se u obzir i dosadašnje iskustvo dioničara na području ulaganja i upravljanja portfeljima, pod uvjetom da ga može dokazati.

Finansijska pouzdanost dioničara s kvalificiranim udjelom

ESB i nacionalna nadležna tijela procijenit će finansijsku pouzdanost dioničara s obzirom na potrebe finansijskotehnološke banke za financiranjem. U sklopu postupka izdavanja odobrenja za rad očekuje se da dioničari s kvalificiranim udjelom postupaju u skladu s CRD-om IV. ESB i nacionalna nadležna tijela procijenit će njihovu usklađenost s kriterijima utvrđenim u članku 23. CRD-a IV, kako je prenesen u nacionalno pravo, uključujući, po potrebi, njihove planove za podupiranje finansijskotehnoloških banaka povrh propisanog inicijalnog kapitala procijenjenog u postupku izdavanja odobrenja. Njihova spremnost i sposobnost da to i ostvare može se temeljiti na postojećim finansijskim sredstvima ili predvidljivom prihodu od poslovanja kao i na kontaktima koji bi im omogućili dodatne izvore financiranja. Ako su u poslovnom planu finansijskotehnološke banke prepostavljene stope rasta koje se mogu postići isključivo dodatnim financiranjem koje nadilazi preuzete obveze i sredstva sadašnjih dioničara, ESB i nacionalna nadležna tijela proučit će poslovni plan te pristupe za prikupljanje dodatnih sredstava koja su u njemu opisana.

4. Organizacijska struktura

4.1. Odobravanje kreditnog rizika i upravljanje

Financijskotehnološke banke koje posluju na razvijenim tržištima često se koriste standardnim pristupima u provjeri sposobnosti klijenta za otplatu kredita. Među ostalim, procjenjuju sljedeće:

- identitet, radi sprječavanja prijevara
- sposobnost otplate, na temelju prihoda i trenutačnog iznosa duga
- spremnost na otplatu, obično na temelju informacija o prošlom izvršavanju kreditnih obveza.

Neke od tih informacija, a posebno kreditno izvješće o klijentu (tj. informacije o prošlom izvršavanju kreditnih obveza), obično nisu dostupne u ranim fazama poslovanja, pa nije moguće izraditi interni model za ocjenjivanje kreditne sposobnosti. Financijskotehnološke banke stoga ponekad eksternaliziraju usluge ocjenjivanja kreditne sposobnosti i/ili se služe alternativnim izvorima podataka i alternativnim metodologijama za ocjenjivanje kreditne sposobnosti.

ESB i nacionalna nadležna tijela razmotrit će u kojoj je mjeri podnositelj zahtjeva uspostavio jasne postupke za odobravanje kredita kao i za izmjene, obnavljanje i refinanciranje postojećih kredita te postupak kojim pokazuje koje vrste podataka upotrebljava u postupku odobravanja kredita i kako osigurava kvalitetu podataka.

Osim toga, ESB i nacionalna nadležna tijela procijenit će vodi li on evidenciju tih postupaka te preispituje li ih redovito. To vrijedi i za procjenu prihvatljivosti, vrednovanje i provedivost kolateralata te klasifikaciju neprihodonosnih kredita i upravljanje tim kreditima.

Financijskotehnološke banke, za razliku od tradicionalnih banaka, češće su usmjerene na međunarodna tržišta i stoga je vjerojatno da će se značajan dio njihova poslovanja odvijati izvan države u kojoj su podnijele zahtjev za izdavanje odobrenja za rad. Iz tog razloga možda će morati prilagoditi svoje postupke ocjenjivanja kreditne sposobnosti pojedinim državama.

Okvir 3.

Procjena upravljanja i ocjenjivanja kreditne sposobnosti

U procjeni zahtjeva financijskotehnoloških banaka za izdavanje odobrenja za rad ESB i nacionalna nadležna tijela uzet će u obzir aspekte koji se odnose na postupak odobravanja kredita, unutarnje upravljanje te metodologije i podatke povezane s ocjenjivanjem kreditne sposobnosti. Ti aspekti navedeni su u nastavku.

Upravljačka struktura i proces odlučivanja o odobravanju kredita

1. ESB i nacionalna nadležna tijela ispitat će interni postupak koji podnositelj zahtjeva primjenjuje pri procjeni kredita, u sklopu kojeg treba odrediti minimalne kriterije za informacije na kojima će temeljiti analizu. U nadzornoj procjeni razmotrit će se kako podnositelj zahtjeva provjerava prihode klijenta te koje sustave (npr. kreditni uredi) i podatke (npr. kreditno izvješće o klijentu i razina njegova neto duga na temelju pojedinačnih podataka ili podataka o usporedivoj skupini klijenata) upotrebljava za ocjenjivanje kreditne sposobnosti.
2. ESB i nacionalna nadležna tijela procijenit će kako će te informacije financijskotehnološkim bankama poslužiti kao osnova za dodjelu rejtinga odobrenim kreditima. Budući da su za banku točnost i primjerenost tih informacija od presudne važnosti, njezino upravljačko tijelo treba biti sposobno ocijeniti prihvatljivost cjelokupnog postupka odobravanja kredita banke na odgovarajući način.

Ocenjivanje kreditne sposobnosti

1. ESB i nacionalna nadležna tijela procijenit će izvedivost modela za ocjenjivanje kreditne sposobnosti koji je izradio podnositelj zahtjeva. Ti modeli mogu se temeljiti na različitim pristupima, kao što su izrada internog modela za ocjenjivanje kreditne sposobnosti ili upotreba podataka radi potvrde valjanosti ocjena kreditne sposobnosti koje su pribavljene od vanjskih pružatelja usluga. Osim toga, ESB i nacionalna nadležna tijela procijenit će način na koji će banka poboljšati svoj model za ocjenjivanje kreditne sposobnosti kao i svoje opće upravljanje rizicima kako bi ih prilagodila povećanom opsegu posla.
2. ESB i nacionalna nadležna tijela ocijenit će dokumentaciju povezanu s modelom za ocjenjivanje kreditne sposobnosti i pritom procijeniti koliko je dobro razumiju zaposlenici banke, uključujući rukovoditelje i zaposlenike koji se bave odobravanjem kredita i utvrđivanjem kreditne sposobnosti na temelju procjena trećih strana.
3. Ako financijskotehnološka banka namjerava poslovati u nekoliko država, možda će svakoj od njih morati prilagoditi svoje postupke ocjenjivanja kreditne sposobnosti zbog razlika u dostupnosti podataka. Primjerice, porezni propisi i porezne prijave mogu se razlikovati od države do države. Takve posebnosti, koje će se morati uzeti u obzir kako bi se postigla učinkovitost modela za ocjenjivanje kreditne sposobnosti, bit će uključene u nadzornu procjenu.
4. ESB i nacionalna nadležna tijela, u skladu s načelom proporcionalnosti i koristeći se pristupom prilagođenom riziku, procijenit će primjerenost planiranja resursa financijskotehnološke banke koja podnosi zahtjev za izdavanje odobrenja za rad, uključujući broj zaposlenika koji sudjeluju u izradi i održavanju internih modela za ocjenjivanje kreditne sposobnosti.

Metode i podaci korišteni u ocjenjivanju kreditne sposobnosti¹⁶

1. ESB i nacionalna nadležna tijela procijenit će sve metode ocjenjivanja kreditne sposobnosti koje banka primjenjuje radi postizanja usklađenosti s regulatornim zahtjevima. Ako se koristi alternativnim izvorima podataka i alternativnim metodologijama za ocjenjivanje kreditne sposobnosti, ESB i nacionalna nadležna tijela procijenit će podupiru li njihovu upotrebu odgovarajuće upravljanje rizicima te potrebne mjere za zaštitu kapitala.
2. Ako finansijskotehnološka banka pribavlja ocjene kreditne sposobnosti od vanjskog pružatelja usluga (eksternalizacija ocjenjivanja kreditne sposobnosti) i ako on modele bodovanja izrađuje na temelju alternativnih izvora podataka, ESB i nacionalna nadležna tijela procijenit će primjereno kontrola rizika dotične banke. Pritom će, među ostalim, razmotriti upravlja li ona rizicima povezanim s eksternalizacijom na odgovarajući način i jesu li postupci ocjenjivanja kreditne sposobnosti i izvori podataka primjereno evidentirani te razumljivi svim zaposlenicima banke. Nadalje, u sklopu procjene razmotrit će se i sposobnost podnositelja zahtjeva da ostvaruje ugovorna prava kojima se finansijskotehnološkoj banci i nadzornom tijelu omogućuje da provode reviziju eksternaliziranih aktivnosti ocjenjivanja kreditne sposobnosti.

4.2. Rizici povezani s informacijskom tehnologijom:

ESB smatra da su dva najčešća i najvažnija područja IT rizika¹⁷, kako su utvrđena u sklopu europskog nadzora banaka, rizici za kibersigurnost, kao što su moguća kaznena djela u kiberprostoru, i povećano oslanjanje na eksternalizaciju, uključujući računalstvo u oblaku.

Povećana osjetljivost na kibernapade posljedica je uključenosti širokog spektra dionika. Budući da finansijskotehnološke banke u većoj mjeri eksternaliziraju svoje aktivnosti, što znači da podatke dijele s većim brojem različitih dionika, one su osjetljivije na kibernapade. Takvi napadi mogu uzrokovati prekide u pružanju usluga i radu sustava te dovesti do gubitka podataka o klijentima i prijevara povezanih s finansijskim transakcijama.

¹⁶ Te metode počivaju na modelima temeljnih analitičkih podataka i alternativnim izvorima podataka, kao što su podaci o plaćanju zdravstvenih usluga i profili na društvenim mrežama, te se stoga razlikuju od standardnih modела za ocjenjivanje kreditne sposobnosti koji se temelje isključivo na kreditnom izješču i zaduženosti.

¹⁷ Rizici informacijske i komunikacijske tehnologije (IKT) prema definiciji Europskog nadzornog tijela za bankarstvo (EBA) odnose se na opasnost da će doći do narušavanja funkcionalnosti i dostupnosti IKT sustava i podataka te da zbog kvara hardverskih ili softverskih komponenata i zbog nedostataka u upravljanju IKT sustavom institucija neće moći pravodobno reagirati i ponovno uspostaviti svoje usluge.

Okvir 4.

Procjena rizika povezanih s informacijskom tehnologijom

Mjere zaštite od kibernapada

ESB i nacionalna nadležna tijela ocijenit će zaštitne mjere koje su financijskotehnološke banke uvele kako bi na najmanju mjeru svele učinak rizika za kibersigurnost, a među njima posebno:

1. specijalizirano osoblje i interni okvir upravljanja rizicima, koji upravljačkom tijelu omogućuju da razvija strategiju i postupke za praćenje, brzo otkrivanje i odgovaranje na kiberincidente
 2. mehanizme za postizanje neprekinutog poslovanja i održivosti, uključujući način na koji bi klijenti koji su žrtve kibernapada, npr. povrede sigurnosti podataka, mogli ostvariti naknadu štete
 3. pojedinosti o zaštitnim mjerama koje će se uvesti kako bi se postigao visok stupanj raspoloživosti IT sustava i mreže.
-

4.3. Eksternalizacija, uključujući usluge računalstva u oblaku

Sve banke moraju zadovoljiti regulatorne zahteve povezane s eksternalizacijom i uslugama računalstva u oblaku. Među njima su i financijskotehnološke banke, od kojih se može očekivati da će se u većoj mjeri koristiti takvim uslugama.¹⁸ ESB i nacionalna nadležna tijela procijenit će omogućuje li se ugovorom o eksternalizaciji podnositelju zahtjeva i njegovim nadzornim tijelima da provedu reviziju eksternaliziranih aktivnosti. Procijenit će i ovisnost banke o dobavljačima, a prije svega slabosti povezane s ugovornim klauzulama o vezanosti za jednog dobavljača, koje mogu ugroziti neprekinutost poslovanja.

Okvir 5.

Procjena eksternalizacije

Eksternalizacija

Ako je financijskotehnološka banka koja podnosi zahtjev za izdavanje odobrenja za rad sklopila ugovor o eksternalizaciji, ESB i nacionalna nadležna tijela razmotrit će sljedeće:

1. je li podnositelj zahtjeva proveo dubinsku analizu pružatelja usluge kako bi procijenio rizike koji proizlaze iz ugovora o eksternalizaciji; takvu analizu može obaviti i neovisna treća osoba

¹⁸ Izraz „računalstvo u oblaku“ odnosi se na usluge kojima se omogućuje pristup skupu računalnih resursa, kao što su mreže, poslužitelji i druga infrastruktura, sustavi za pohranu podataka i aplikacije.

- je li podnositelj zahtjeva posvetio odgovarajuću pažnju čimbenicima kao što su, među ostalim, finansijska situacija pružatelja usluge, njegov položaj na tržištu, kvaliteta i fluktuacija njegovih rukovoditelja i zaposlenika te njegova sposobnost vođenja neprekinutog poslovanja i podnošenja točnih i pravodobnih izvješća o poslovanju.

Eksternalizacija pružateljima usluga računalstva u oblaku

U nadzornoj procjeni eksternalizacije pružateljima usluga računalstva u oblaku razmatra se je li podnositelj zahtjeva pri izboru pružatelja takvih usluga pridao odgovarajuću pozornost sljedećim aspektima:

- provedbi sveobuhvatne procjene vrste, opsega i složenosti ugovora o eksternalizaciji usluga računalstva u oblaku te njihovoj tehničkoj realizaciji, u sklopu koje je potrebno procijeniti uloge i dužnosti pružatelja usluga računalstva u oblaku, uključujući njegovu obvezu suradnje i provedbe kontrola, te ocijeniti posjeduje li odgovarajuću stručnost i raspolaze li odgovarajućim resursima za smanjivanje rizika koji proizlaze iz računalstva u oblaku
- stupnju ovisnosti o pružateljima usluga računalstva u oblaku i sposobnosti banke da na najmanju mjeru svede ovisnost o jednom pružatelju takvih usluga, pritom vodeći računa o mogućim troškovima povezanim s angažiranjem više takvih pružatelja
- usklađenosti pružatelja usluga računalstva u oblaku s pravnim i regulatornim zahtjevima
- mjerama koje će pružatelj usluga računalstva u oblaku poduzeti u slučaju kvara njegovih sustava kako bi nastavio podupirati podnositelja zahtjeva; podnositelj zahtjeva pritom treba procijeniti rizik koji proizlazi iz ugovora o eksternalizaciji tih usluga, koji treba sadržavati informacije o agregiranoj izloženosti riziku povezanom s pružateljem usluga u oblaku i učinku na podnositelja zahtjeva u slučaju kvarova, slabosti ili neuspješnog pružanja usluga
- razini zaštite osobnih i povjerljivih podataka utvrđenoj u sporazumu o razini usluga.

4.4. Upravljanje podatcima

Rizik povezan s podatcima može se ostvariti u slučaju neovlaštene izmjene ili gubitka osjetljivih informacija ili u slučaju prekida u pružanju usluga. Poboljšano upravljanje sigurnošću informacija povećat će sposobnost podnositelja zahtjeva da upravljuju rizikom za kibersigurnost, što će pojačati njihovu kiberotpornost. ESB i nacionalna nadležna tijela procijenit će brine li se podnositelj zahtjeva za zaštitu informacija od objavljivanja neovlaštenim korisnicima (povjerljivost podataka), nepropisnih izmjena (cjelovitost podataka) i nedostupnosti u slučaju potrebe (raspoloživost podataka). S tim u vezi potrebno je obratiti pozornost na zahtjeve

utvrđene u općoj uredbi o zaštiti podataka (GDPR)¹⁹, koja se primjenjuje od 25. svibnja 2018.

Okvir 6.

Procjena upravljanja podatcima

Upravljanje podatcima i sigurnost podataka

U procjeni okvira koji je podnositelj zahtjeva uspostavio za upravljanje podatcima i sigurnost podataka, ESB i nacionalna nadležna tijela razmotrit će je li pritom uzeo u obzir sljedeće aspekte:

1. sveobuhvatno upravljanje IT rizicima s posebnim naglaskom na operativnim rizicima (uključujući povjerljivost, sigurnost i cjelovitost podataka)
 2. vrste unaprijeđenih tehnika za sigurnost informacija s obzirom na konkretnе rizike poslovanja (npr. mikrosegmentacija IT sustava, primjena načela „dubinske obrane“ u razvoju IT usluga, upravljanje pravima pristupa na razini sustava i podataka, stroga provjera autentičnosti korisnika i klijenata te šifriranje kanala i podataka u slučaju osjetljivih informacija).
-

¹⁹ Uredba (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (opća uredba o zaštiti podataka) (SL L 119, 4.5.2016., str. 1.)

5. Program rada

S obzirom na to da financijskotehnološke banke upotrebljavaju relativno nove tehnologije i tek su nedavno ušle na tržiste, za te institucije dostupni su ograničeni povijesni podatci i referentne vrijednosti kao i ograničeno iskustvo.

U pravilu postoji veća neizvjesnost u vezi s poslovnim projekcijama financijskotehnoloških banaka i kapitalnim zahtjevima koji iz njih proizlaze. U usporedbi s tradicionalnim bankama često je manje jasno kako će se njihovo poslovanje razvijati zato što je teže prognozirati broj klijenata, opseg prodaje itd., a teže je predvidjeti i budući obujam vanjskog financiranja. Osim toga, inovativni karakter financijskotehnoloških banaka može dovesti do pojave nepoznatih rizika za poslovni plan.

Financijskotehnološke banke koje podnose zahtjev za izdavanje odobrenja za rad potiču se da sastave izlazni plan, koji će morati predstaviti nadzornim tijelima samo ako ga oni izričito zatraže s obzirom na posebnosti poslovnog modela.²⁰ Svrha je izlaznog plana utvrditi kako podnositelj zahtjeva uredno i na vlastitu inicijativu može prestati s poslovanjem, a da pritom zadrži solventnost, ne nanese štetu klijentima i ne stvori poremećaje u finansijskom sustavu ili potrebu za regulatornom intervencijom.

Okvir 7.

Procjena programa rada

Rizici provedbe koji proizlaze iz poslovnog modela

ESB i nacionalna nadležna tijela procjenit će može li podnositelj zahtjeva dokazati da je sposoban držati dovoljne pričuve kapitala kojima će pokriti početne gubitke u prve tri godine poslovanja i, po potrebi, troškove povezane s mogućom provedbom izlaznog plana (vidi odjeljak „Izlazni plan“ u nastavku). Poslovni plan treba sadržavati točan opis prognoza početnih gubitaka u prve tri godine poslovanja kao i finansijske prognoze za razdoblje prije nego što je dosegnut prag isplativosti.

Izlazni plan

U procjeni izlaznog plana²¹ ESB i nacionalna nadležna tijela uzet će u obzir sljedeće aspekte:

²⁰ Upotreba izlaznog plana predviđena je nakon javnog savjetovanja o Vodiču o procjeni zahtjeva za izdavanje odobrenja za rad, koji će uključivati kriterije za procjenu programa rada banke i njezina kapitala. U vodiču su predstavljene sve informacije važne za financijskotehnološke banke, u skladu s kriterijima određenim u općem pravnom okviru te budućim izmjenama Vodiča o procjeni zahtjeva za izdavanje odobrenja za rad.

²¹ Izlazni plan razlikuje se od plana oporavka i sanacijskog plana. Izlazni plan izrađuje sama banka i njime omogućuje uredan prestanak poslovanja bez poremećaja i gubitaka za deponente. Za razliku od toga, sanacijski plan sastavlja sanacijsko tijelo za potrebe likvidacije aktivnosti banke, dok se planom oporavka utvrđuju alati koje banke mogu upotrijebiti za oporavak od krize.

1. pokriva li regulatorni kapital financijskotehnološke kreditne institucije trošak poslovanja za razdoblje od tri godine i, po potrebi, trošak koji proizlazi iz prestanka njezina poslovanja te njezina zatvaranja bez gubitaka za deponente
 2. sadržava li izlazni plan, ako je zatražen, okidače za svoju aktivaciju, koji se temelje na vrsti poslovnog modela; kvantitativni parametri (npr. kapital, likvidnost i profitabilnost) trebali bi pridonijeti jasnom razumijevanju trenutka kada je dosegnut prag aktivacije, o čemu se treba obavijestiti odgovarajuće nacionalno nadležno tijelo.
-

6. Kapital, likvidnost i solventnost

U procjeni kapitala, likvidnosti i solventnosti nadzorna tijela razmotrit će sljedeće aspekte:

6.1. Inicijalni kapital

Na početku poslovanja financijskotehnološka banka izložena je povećanom riziku od financijskih gubitaka, koji bi postupno mogli smanjiti iznos raspoloživog regulatornog kapitala. U sljedećim scenarijima opisano je (tek nekoliko) slučajeva u kojima bi mogao biti potreban dodatan kapital koji nadilazi minimalne zahtjeve:

- Nova financijskotehnološka banka ulazi na razvijeno tržište na kojem posluje nekoliko tržišnih sudionika i etabliranih brendova. Poslovni plan financijskotehnološke banke u početnoj fazi stoga može uključivati agresivnu cjenovnu strategiju za stjecanje tržišnog udjela u sklopu koje ona, primjerice, nudi visoke kamatne stope s ciljem privlačenja depozita. Dodatan kapital potreban joj je kako bi držala korak s projiciranim rastom povezanog obujma kreditiranja.
- S vremenom će financijskotehnološka banka bolje upoznati svoje poslovno okružje, pa je vjerojatnije da će promijeniti poslovni model kako bi se prilagodila tržišnim potrebama i tako održala profitabilnost na svojem području djelovanja, koje je najčešće specijalizirani tržišni segment. Prelaskom na izmijenjen poslovni model mogu se znatno promijeniti posebni rizici kojima je banka izložena. Oni će se morati utvrditi i pratiti na odgovarajući način kako bi se spriječili neočekivani gubitci.

6.2. Likvidnost

Na početku poslovanja financijskotehnološka banka može biti izložena povećanim likvidnosnim rizicima, kao što je opisano u sljedećim primjerima:

- Deponenti u digitalnim bankama mogu biti cjenovno osjetljivi, što znači da je vjerojatnije da će povući depozite i prijeći u konkurenstu banku koja isplaćuje više kamatne stope. Postoji rizik da će internetski depoziti koje prihvataju financijskotehnološke banke biti volatilniji i manje „ljepljivi“ od depozita tradicionalnih banaka²².

²² Izraz „ljepljivi depoziti“ odnosi se na depozite koji se u pravilu ne povlače uslijed stresnih događaja kao što su bankovne krize ili drugi vanjski gospodarski događaji.

- Ako se financijskotehnološka banka većinom oslanja na međubankovno finansiranje, nedostatak profitabilnosti, posebno na početku poslovanja, može utjecati na cijenu refinanciranja.

Pokrate

EBA	Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo
ESB	Europska središnja banka
FSB	Odbor za financijsku stabilnost
SSM	jedinstveni nadzorni mehanizam

© Europska središnja banka, 2018.

Poštanska adresa 60640 Frankfurt na Majni, Njemačka
Telefon +49 69 1344 0
Mrežne stranice www.bankingsupervision.europa.eu

Sva prava pridržana. Dopušta se reprodukcija u obrazovne i nekomercijalne svrhe uz navođenje izvora.